

SKAIDROJUMS PAR VIRTUĀLO AKTĪVU UN ICO IZMANTOŠANAS IESPĒJĀM UN PIEMĒROJAMO REGULĒJUMU

Ja esat nolēmis uzsākt virtuālo aktīvu ieguvu (mining) vai izmantot aktīvus, lai samainītu pret citu virtuālo aktīvu, vai izmantot tos norēķiniem, lai veiktu investīcijas vai uzsāktu finanšu līdzekļu publisku piesaistīšanu (ICO), Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK) aicina vispirms pārlicināties, vai jūsu plānotās darbības veikšanai nav nepieciešama kāda no atļaujām saskaņā ar spēkā esošo regulējumu.

Lietoto terminu skaidrojums

Virtuālais aktīvs ir vērtības digitāls atspoguļojums, kas var būt digitāli nosūtīts, glabāts vai tirgots un kas var funkcionēt kā apmaiņas līdzeklis norēķiniem par precī vai pakalpojumiem ar personām, kuras uz savstarpējas vienošanās pamata pieņem virtuālo valūtu, tostarp tas var radīt pamatotas gaidas uz finanšu labumu vai piešķirt tiesības uz emitenta, tā projekta peļņas (ienākumu) sadalījumu vai piešķirt pārvaldes (*balss*) tiesības emitenta uzņēmumā vai balsstiesības projekta attīstības noteikšanā.

ICO (*Initial Coin Offering*) ir publiska finanšu līdzekļu piesaistīšana, emitējot jaunu virtuālo aktīvu (*coins*) vai tā saucamos tokenus (*token*) jeb žetonus.

Tokens ir kupons (*žetons*), kas atkarībā no tam piešķirtajām īpašībām reprezentē virtuālu aktīvu, vērtspapīru vai kādu citu prasījuma tiesību pret emitentu. Tokeni pastāv tikai virtuālā veidā un netiek uzskatīti par likumīgiem maksāšanas līdzekļiem vai vērtspapīriem klasiskā izpratnē, tomēr, ja ieguldītie līdzekļi tokenu emitentam ir atmaksājami, vērtējot pēc būtības katru tokenu emisiju individuāli, uz tādu līdzekļu piesaistīšanu var tikt attiecināts kāds no spēkā esošajiem regulējumiem.

Bieži vien ICO emitenti pieņem dažādas kriptovalūtas norēķiniem par emitētajiem virtuālajiem aktīviem, kas ir piesaistīti kādam jaunam uzņēmumam vai projektam, t.i., reprezentē uzņēmuma daļu (līdzīgi akcijām) vai veido parādsaistības. Digitāli emitēts tokens var būt piesaistīts kādam uzņēmumam vai arī būt kā priekšapmaksa par emitenta piedāvātajiem pakalpojumiem, kas tiks sniegti nākotnē attiecīgā projekta ietvaros.

ICO pielietojums un izmantošanas iespējas

Katrs piedāvājums ir atkarīgs no ICO sākotnējās struktūras un veida, kā tas ir izstrādāts. Tokenu veidi ir dažādi un atšķiras ar to īpašībām un izmantošanas mērķi.

Ja izmantošanas mērķis ir saistīts tikai un vienīgi ar investora apzinātu labdarību vai ir traktējams kā līgumisks maksāšanas veids vai priekšapmaksa par kādu precī vai pakalpojumu, tādu tokenu emisija netiek uzskatīta par finanšu pakalpojumu sniegšanu un speciāla darbības atļauja nav nepieciešama, tomēr uz tiem attiecas civiltiesības regulējošie tiesību akti un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasības¹. Savukārt, ja publisko līdzekļu piesaistīšanas mērķis ir nodrošināt ieguldītājam finansiāla rakstura labumu nākotnē (piemēram, ieguldīto līdzekļu atmaksu), šādu darbību veikšanai ir nepieciešama FKTK izsniegta darbības atļauja.

Atšķirībā no klasiskā vērtspapīru sākotnējā publiskā piedāvājuma:

- tokeni parasti nerada īpašumtiesības uzņēmumā, bet var piešķirt tiesības uz ienesīgumu no ieguldītajiem līdzekļiem;
- tokeni var sniegt iespēju piedalīties uzņēmuma pārvaldē (balsstiesības emitenta uzņēmumā);
- tokeni var piešķirt tiesības piekļūt uzņēmuma produktu grozam vai iegādāties pakalpojumu vai produktu, ko uzņēmums izstrādā;
- tokeni var piešķirt tiesības uz uzņēmuma vai projekta peļņu vai ienākumiem;
- daži virtuālie aktīvi tiek tirgoti otrreizējā tirgū un/vai var būt apmaināmi pret naudu², izmantojot specializēto virtuālo valūtu maiņas biržu pakalpojumus.

Bieži vien ICO emitenti pieņem ne tikai naudu, bet arī dažādu kriptovalūtu norēķiniem par emitētajiem virtuālajiem aktīviem, kas piesaistīti kāda uzņēmuma vai projekta finansēšanai.

¹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma pārejas noteikumu 17.punkts, nosaka, ka virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzēju darbību ar 01.07.2019. uzraudzīs Valsts ieņēmumu dienests.

² Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma 1. panta 36. punkts; naudas līdzekļi (turpmāk — nauda) — banknotes un monētas, bezskaidra nauda un elektroniskā nauda;

ICO piemērojamais regulējums

Turpmāk aplūkosim divu veidu virtuālo aktīvu izmantošanas iespējas, proti, virtuālos aktīvus, kas piešķir tiesības uz peļņas sadalījumu, finanšu labumu vai pārvaldības tiesības, un virtuālos aktīvus, kuri šādas tiesības nedod, bet kurus var izmantot norēķinu un patēriņa funkcijām un labdarībai.

1. Norēķinu un patēriņa funkcijas virtuālie aktīvi, kas nepiešķir tiesības uz peļņas sadalījumu, finanšu labumu vai pārvaldi emitenta uzņēmumā

Ja vēlaties izmantot tikai šajā sadaļā minētos virtuālos aktīvus, jums nav jāsaņem kāda no FKTK izsniegtajām atļaujām.

1.1 Norēķinu funkcija. Virtuālais aktīvs tiek izmantots kā līgumisks maksāšanas līdzeklis (norēķins), lai veiktu norēķinus par precēm vai pakalpojumiem ar personām, kuras to pieņem. Šādu darbību veikšanu regulē personu savstarpējās līgumiskās attiecības, kas balstītas uz privāttiesību darījumiem. (Civillikums, Noteikumi par distances līgumu, Patērētāju tiesību aizsardzības likums, Reklāmas likums u.c.)

1.2 Maiņas funkcija. Virtuālais aktīvs tiek iegūts maiņas rezultātā vai izmantots kā maiņas līdzeklis pret citu maksāšanas līdzekli (*virtuālās valūtas maiņa*). Šādu darbību veikšanai piemērojams Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Minēto darbību veikšanu no 01.07.2019. uzraudzīs Valsts ieņēmumu dienests. Lai iegūtu detalizētāku informāciju, lūdzam sazināties ar Valsts ieņēmumu dienestu (www.vid.gov.lv/lv).

1.3 Patēriņa funkcija. Virtuālos aktīvus, kas piešķir pieejas tiesības virtuālo aktīvu emitentu platformai vai tiesības lietot emitenta ražoto produktu vai pakalpojumu, var uzskatīt par patēriņa funkcijas virtuālajiem aktīviem. Šādu aktīvu izmantošanu primāri regulē Civillikums, Noteikumi par distances līgumu, Patērētāju tiesību aizsardzības likums, Reklāmas likums u.c. tiesību akti.

1.4 Labdarība. Virtuālais aktīvs tiek izmantots kā noteiktas digitālas vērtības nodošana (*ziedots, labprātīgi dots (parasti labdarības nolūkā) bez gaidām uz finansiālu atdevi*) personai, kura to pieņem labdarības nolūkā. (Likums "Par nodokļiem un nodevām", Sabiedriskā labuma organizāciju likums, Reklāmas likums.)

2. Investīciju veida virtuālie aktīvi, kas piešķir tiesības uz līdzdalību peļņas sadalījumā, finanšu labumu vai uzņēmuma pārvaldi

ICO iesaistītajiem uzņēmumiem rūpīgi jāizvērtē, vai to darbības ir pakļautas kādam no spēkā esošajiem regulējumiem. FKTK eksperti ir gatavi sniegt konsultācijas par katram biznesa modelim piemērojamo regulējumu.

Vienlaikus viens tokens atkarībā no tam piešķirtajām tiesībām un funkcijām var atbilst vairāku kategoriju virtuālajiem aktīviem, piemēram, investīciju veida, patēriņa vai norēķina funkcijas aktīvam. Ja tokenam ir saskatāma kāda no investīciju veida virtuālā aktīva pazīmēm, piemēro kādu no tālāk norādītajiem regulējumiem.

2.1. Virtuālais aktīvs kvalificējams kā pārvedams vērtspapīrs/finanšu instruments (Finanšu instrumentu tirgus likuma izpratnē)

2.1.1. Kapitāla vērtspapīrs. Virtuālie aktīvi, kas piešķir tiesības uz kapitāla daļām (vai akcijām) emitenta uzņēmumā ar tiesībām saņemt dividendes vai ar prasījuma tiesībām uz emitenta peļņas vai ienākumu daļu ar vai bez tiesībām piedalīties uzņēmuma pārvaldē.

2.1.1. Parāda vērtspapīrs. Virtuālie aktīvi, kas piešķir prasījuma tiesības uz atmaksājamiem līdzekļiem ar vai bez iepriekš noteikta ienākuma no ieguldītajiem līdzekļiem un ar vai bez tiesībām piedalīties uzņēmuma pārvaldē.

2.1.3. Citi vērtspapīri. Virtuālie aktīvi, kas piešķir tiesības iegādāties vai atsavināt kapitāla vai parāda vērtspapīrus vai kuri paredz norēķinus maksāšanas līdzekļos (naudā vai līgumiskā maksāšanas līdzeklī), ko nosaka vērtspapīri, valūta, ienesīgums, preces, indekss vai rādītājs.

2. Investīciju veida virtuālie aktīvi, kas piešķir tiesības uz līdzdalību peļņas sadalījumā, finanšu labumu vai uzņēmuma pārvaldi

2.1.4. Strukturētā finansējuma produkti. Virtuālie aktīvi, kuri izveidoti ar mērķi pārnest kredītrisku, kas saistīts ar vienu finanšu aktīvu vai finanšu aktīvu kopumu, kuri to turētājam dod tiesības saņemt regulārus maksājumus, kas ir atkarīgi no bāzes aktīvu radītajām naudas plūsmām.

2.1.5. Atvasinātie finanšu instrumenti. Virtuālie aktīvi, kas pēc savas ekonomiskās būtības atbilst Finanšu instrumentu tirgus likuma (FITL) 3. panta otrās daļas 4.–11. punktā aprakstītajiem finanšu instrumentiem.

2. Investīciju veida virtuālie aktīvi, kas piešķir tiesības uz līdzdalību peļņas sadalījumā, finanšu labumu vai uzņēmuma pārvaldi

ICO organizētājiem

Ja ICO izmantojamais virtuālais aktīvs ir klasificējams kā finanšu instruments FITL izpratnē (pārvedams vērtspapīrs vai atvasināts finanšu instruments), tad uz ICO organizētāju attiecas 2.2. un/vai 2.3. punkts.

2.2. ICO organizētājs kvalificējams kā emitents, kas publiski piesaista līdzekļus.

ICO organizētāju jeb personu, kura publiski piesaista sev līdzekļus no investoriem, var uzskatīt par emitentu atbilstoši FITL prasībām. Ja plānots piesaistīt līdzekļus līdz 100 000 *euro*, tad emitentam nav jāinformē FKTK; ja plānots piesaistīt līdzekļus no 100 000 līdz 1 000 000 *euro*, emitentam FKTK jāiesniedz piedāvājuma dokuments; ja piesaistītie līdzekļi varētu pārsniegt 1 000 000 *euro*, emitentam jāiesniedz prospekts.

2.3. ICO organizētājs kvalificējams kā ieguldījumu pakalpojumu sniedzējs (ieguldījumu pakalpojumi un ieguldījumu blakuspakalpojumi).

Ja ICO organizētāja emitētais tokens kvalificējams kā pārvedams vērtspapīrs vai atvasināts finanšu instruments, tad šādi pakalpojumi kā rīkojumu pieņemšana un nosūtīšana attiecībā uz finanšu instrumentiem, rīkojumu izpilde klientu vārdā, darījumu veikšana savā vārdā, portfeļa pārvaldība, ieguldījumu konsultācijas, finanšu instrumentu sākotnējā izvietošana, DT un OT sistēmas organizēšana ir uzskatāmi par ieguldījumu pakalpojumu sniegšanu, kuru organizēšanu ir tiesīgs veikt ieguldījumu pakalpojumu sniedzējs (piemēram, kredītiestāde vai ieguldījumu brokeru sabiedrība). Vienlaikus tiktu vērtēts, vai netiek piedāvāti un sniegti ieguldījumu blakuspakalpojumi, kuru sniegšanai arī ir jāsaņem atbilstoša atļauja.

2. Investīciju veida virtuālie aktīvi, kas piešķir tiesības uz līdzdalību peļņas sadalījumā, finanšu labumu vai uzņēmuma pārvaldi

Sākotnējai emisijai un tās veikšanai ir jāpiesaista ieguldījumu brokeru sabiedrība vai kredītiestāde.

Ja ICO organizētājs emitē un piedāvā ieguldītājiem tādu virtuālo aktīvu, kas kvalificējams kā vērtspapīrs/finanšu instruments, tad šādu virtuālo aktīvu sākotnējo piedāvājumu ICO organizētājs ir tiesīgs veikt tikai ar ieguldījumu brokeru sabiedrības vai kredītiestādes starpniecību.

Vai virtuālo aktīvu virtuālā konta uzturēšanai būtu jāpiesaista ieguldījumu brokeru sabiedrība vai kredītiestāde?

ICO organizētāja uzturēta sistēma, kura ir kā virtuālo aktīvu, kas kvalificējams kā vērtspapīrs/ finanšu instruments, sākotnējais reģistrs un kura tikai atspoguļo investoriem piederošos tokenus (kontu uzturēšanu augstākajā līmenī, jeb depozitārija funkcija), nebūtu uzskatāma par finanšu instrumentu turēšanu un šādas informatīvās sistēmas uzturēšanai nebūtu jāpiesaista ieguldījumu brokeru sabiedrība vai kredītiestāde. Savukārt, šādu virtuālo aktīvu kontu uzturēšana otrajā un tālākajos līmeņos, tai skaitā ar šādiem virtuālajiem aktīviem veicamo darījumu nodrošināšanai nepieciešamo naudas līdzekļu turēšana un citu ar virtuālo aktīvu turēšanu vai administrēšanu saistīto pakalpojumu sniegšana, būtu uzskatāma par finanšu instrumentu turēšanu, un šādu darbību veikšanai nepieciešama atbilstoša ieguldījumu brokeru sabiedrības vai kredītiestādes licence/atļauja.

3. ICO organizētājs kvalificējams kā kredītiestāde.

Ja ICO organizētājs piešķir aizdevumus savā vārdā un šīs darbības nodrošināšanai publiski piesaista atmaksājamus līdzekļus, šī darbība būtu traktējama kā kredītiestādes darbība.

4. ICO organizētāja darbība kvalificējama kā alternatīvo ieguldījumu fonda pārvaldnieka darbība.

Ja ICO organizētājs piesaista kapitālu (ne virtuālo valūtu) no vairākiem ieguldītājiem, lai ieguldītu to ieguldītāju labā saskaņā ar ieguldījumu politiku, un investē noteiktos ieguldījumu objektos, piemēram, vērtspapīros vai nekustamajā īpašumā, tā būtu traktējama kā alternatīvo ieguldījumu fonda pārvaldnieka darbība, kuras veikšanai jāsaņem FKTK atļauja.

5. ICO ir pielīdzināma kopfinansējuma pakalpojumu sniegšanai.

Ja persona izveido investīciju piesaistes platformu, kurā investori var brīvi izvēlēties tur izvietotos attīstības projektus, kas nav saistīti ar organizētāju, bet tas piesaista kolektīvos līdzekļus šo projektu finansēšanai, varētu tikt piemērots kopfinansējuma pakalpojumu jomas regulējums attiecībā uz ieguldījumiem kapitālā vai ieguldījumiem kā aizdevumu projektu attīstītājiem. Projekta pieteicējs var būt fiziska vai juridiska persona, bet nevar būt finanšu pakalpojumu sniedzējs (t.sk. kredītu izsniedzējs), kas vēlētos pārfinansēt izsniegtos kredītus ar publiski piesaistītiem līdzekļiem.

Kopfinansējuma regulējums piemērojams pēc kopfinansējuma pakalpojumu likuma pieņemšanas. Tomēr arī šajā gadījumā būtu jāvērtē, vai šis finansējuma piesaistes veids neatbilst FITL prasībām (vai investīcija nav klasificējama kā pārvedams vērtspapīrs vai atvasināts finanšu instruments).

Informācija investoriem

Ieguldītāju aizsardzības likums aizsargā ieguldītājus gadījumos, kad ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji (kredītiestādes, ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un ieguldījumu brokeru sabiedrības) nespēj izpildīt saistības pret saviem klientiem; ieguldītājiem ir tiesības saņemt kompensāciju. Minētajā likumā paredzētajos gadījumos katram ieguldītājam tiek garantēta atlīdzība 90% apmērā no neatgriezeniski pazudušo finanšu instrumentu vērtības vai zaudējumiem, ko radījis neizpildīts ieguldījumu pakalpojums, bet ne vairāk kā 20 000 *euro*. Uz investīciju piesaistītājiem, kuri finanšu līdzekļus piesaista, nesaņēmuši attiecīgu licenci, netiek attiecināta Ieguldītāju aizsardzības likumā noteiktā ieguldītāju aizsardzības sistēma.

FKTK vērs uzmanību, ka investīcija ICO ir uzskatāma par riskantu ieguldījumu, kas var būt piemērots tikai investoriem ar pietiekami augstu zināšanu un pieredzes līmeni finanšu jomā, lai novērtētu un apzinātos ar šādiem ieguldījumiem saistītos riskus un iespēju zaudēt ieguldītos līdzekļus.

FKTK aicina investorus būt piesardzīgiem un vērs uzmanību, ka bieži vien ICO piedāvātie projekti ir sākotnējā izstrādes posmā un, iespējams, netiks veiksmīgi attīstīti, un uzņēmums, kas veicis investīciju piesaisti, pārtrauks darbību.

ICO/Virtuālo aktīvu emisija

I. Nepiešķir tiesības uz līdzdalību peļņas sadalījumā, finanšu labumu vai uzņēmuma pārvaldību

Piešķirt pieeju platformai vai tiesības lietot produktu vai pakalpojumu (patēriņa funkcija). SK.1.3.

Civillikums, Noteikumi par distances līgumu, PTAL. Reklāmas likums

Aktīvs tiek izmantots labdarībai (ziedojuma funkcija bez finanšu vai patēriņa labuma gaidām) SK.1.4.

Par nodokļiem un nodevām, Sabiedriskā labuma organizāciju likums. Reklāmas likums

Aktīvs tiek izmantots kā līgumisks maksāšanas līdzeklis (norēķina funkcija) vai tas tiek samainīts pret citu maksāšanas līdzekli. SK. 1.1., 1.2.

NILLTFNL

II. Piešķir tiesības uz līdzdalību peļņas sadalījumā, finanšu labumu vai uzņēmuma pārvaldību

Kvalificējams kā pārvedams vērtspapīrs/finanšu instruments (FITL). SK. 2.1.

Kapitāla vērtspapīrs SK.2.1.1. FITL 1. pants (1) 28)

Parāda vērtspapīrs SK. 2.1.2. FITL 1. pants (1) 30) «b», 43)

Citi vērtspapīri, 2.1.3 FITL 1. pants (1) 30) «c»;

Atvasinātie finanšu instrumenti. SK 2.1.5. FITL 3. panta otrās daļas 4. - 11. punkts

Strukturētā finansējuma produkti SK.2.1.4. FITL 1. panta (1) 88), Regulas 600/2014 2. panta 1) «28»

Kvalificējams kā emitents, kas piesaista līdzekļus SK.2.2. FITL C. sadaļa

Kvalificējami kā ieguldījumu pakalpojumu sniedzējs (ieguldījumu pakalpojumi un ieguldījumu blakus pakalpojumi) SK.2.3. FITL F. sadaļa

Kvalificējams kā atmaksājamo līdzekļu publiska piesaiste SK.3.

Izsniedz kredītus no publiski piesaistītiem līdzekļiem SK.3.

Kvalificējama kā kredītiestāde SK.3. KIL 1. pants (1) 4)

Kvalificējams kā ieguldījums alternatīvo ieguldījumu fondā SK.4.

Alternatīvo ieguldījumu fonda daļas SK. 4. AIFPL 1. panta 12.

Kvalificējams kā alternatīvo ieguldījumu fonda pārvaldnieks SK.4. AIFPL 5. pants.

Kvalificējams kā ieguldījums kopfinansējuma projektā SK.5.

Ieguldījums kopfinansējuma projektā vai aizdevums pieteiktā finansējuma mērķim

Kvalificējams kā kopfinansējuma pakalpojuma sniedzējs. Kopfinansējumu pakalpojumu likums vai Pūļa finansējuma uzņēmumiem regula